

Toespraak van de vakgroep talen van de Vlaamse onderwijsinspectie voor de viering van de laureaten van de 35ste editie van de Vlaamse Olympiaden van het Frans – 20 mei 2022

Mevrouw de voorzitter,
Geachte organisatoren van de Vlaamse Olympiaden van het Frans,
Geachte taalcoördinatoren en taalleraren,
Geachte ouders,
Geachte dames en heren,
Maar bovenal, beste laureaten en deelnemers aan de Vlaamse Olympiaden van het Frans,

Als inspecteur talen van de Vlaamse onderwijsinspectie ervaar ik een diepe vreugde dat ik jullie vandaag, laureaten, leraren Frans, ouders en organisatoren van de 35ste editie van de Olympiaden Frans, namens Lieven Viaene, de Inspecteur-generaal van de Vlaamse onderwijsinspectie en de inspecteurs Talen hier mag ontmoeten en toespreken.

We huldigen in de eerste plaats alle deelnemers aan de wedstrijd alsook alle laureaten en toplaureaten die de uitdaging zijn aangegaan om aan te tonen dat zij de Franse taal willen leren beheersen. We vieren de 35ste verjaardag van de Olympiaden Frans. En ik denk dat het ons is toegestaan om te zeggen dat we ook vieren dat we hier vandaag *live* kunnen samenzijn om dit te doen.

Het is dus feest vandaag en de eerste woorden die in me opkomen zijn ‘dankuwel’ en ‘proficiat’ voor jullie aller engagement voor het leren en onderwijzen van de Franse taal.

De 21ste- eeuwse competenties

Dames en heren,

Het leren en onderwijzen in Europa en in Vlaanderen is in volle evolutie. Dat kan ook niet anders. De hele wereld is in beweging. Ons leven is tijdens de afgelopen 10 jaar sneller, technologischer, meer digitaal en meer divers geworden. Door de globalisering is er een groeiende onderlinge afhankelijkheid van de economieën, culturen en bevolkingsgroepen in de wereld. We worden recent ook geconfronteerd met zware beproevingen zoals de coronacrisis, de klimaatverandering, de verhoging van de energieprijzen en spanningen aan de grenzen van Europa.

Deze vernieuwingen en problematieken maken dat we herbekijken welke cruciale competenties kinderen en jongeren moeten ontwikkelen, willen ze maximale kansen krijgen in de samenleving, maximaal bijdragen aan de wereld van morgen met hun talenten en maximaal gelukkige mensen worden. Het werkt ook in de hand dat we nadenken over de manier waarop het onderwijs hen daarbij kan helpen.

Traditioneel streefde de overheid in Vlaanderen er in de 20ste eeuw steeds naar om het onderwijs in te vullen vanuit drie perspectieven (Kris Van den Branden, 2015):

- het economische perspectief waarbij het onderwijs ervoor zorgt dat de leerlingen competenties verwerven om in te stromen in het professionele leven;

- het maatschappelijk-culturele perspectief waarbij de onderwijsinstellingen jongeren vormen tot verantwoordelijke en kritische denkende burgers die volwaardig kunnen functioneren in de maatschappij en participeren aan het politieke en culturele leven;
- het perspectief van de persoonlijke ontwikkeling waarbij leerlingen leren autonoom te denken en te handelen en hun talenten te ontwikkelen.

In de 21ste eeuw blijven de drie perspectieven overeind, maar de veranderde en snel veranderende wereld maakt dat wie vandaag het leren en onderwijzen vanuit een economisch, maatschappelijk-cultureel of persoonlijk perspectief wil vormgeven, genoopt is om het curriculum te wijzigen en af te stemmen op de noodzakelijke competenties in de 21ste eeuw. Vlaanderen heeft hiertoe 16 nieuwe sleutelcompetenties in het leven geroepen, mede gestoeld op de sleutelcompetenties ontwikkeld door de Raad van Europa. De competenties passen in een leerlijn van een levenslang leren. Ze zijn gericht op een samenleving waar de traditionele industriële economie grotendeels vervangen is door een kennis- en diensteneconomie en waar de werknemers en burgers in groeiende mate moeten meewerken en participeren aan vernieuwing en besluitvorming zowel in regionale en nationale economische, politieke en maatschappelijke contexten als in internationale contexten. Vandaag is het onderwijsveld volop aan de gang met de implementatie van de Vlaamse sleutelcompetenties in de onderwijsleerpraktijk.

Als partner in de kwaliteitsontwikkeling van het Vlaamse onderwijs neemt de Vlaamse onderwijsinspectie de unieke rol op van stimulator en toezichthouder om ervoor te zorgen dat onze jeugd een kwaliteitsvolle opleiding kan genieten in de Vlaamse scholen.

Wat is nu de plaats van het taalleren in dit verhaal?

Gelet op de 21ste eeuwse uitdagingen hebben Europa en Vlaanderen ervoor gekozen om het leren en onderwijzen van vreemde talen een belangrijke plaats te geven in het curriculum van de leerlingen in het leerplichtonderwijs. Meer dan ooit leggen we de lat hoog voor talen en staat de meertalige competentie op de agenda van wat onze kinderen en jongeren, de burgers van morgen, moeten leren. Op deze manier speelt Vlaanderen ook in op het expliciete verzoek van de Vlaamse Scholierenkoepel aan het leerplichtonderwijs om de leerlingen efficiënt en concreet voor te bereiden op de toekomst.

Hoe kan het leren van de moderne talen waaronder het Frans, bijdragen tot het bouwen aan de wereld van morgen?

Ik bespreek dit kort in het licht van de drie hoger genoemde perspectieven.

1. Het economische perspectief

Vooreerst het economische perspectief. De globalisering draagt ertoe bij dat we, in het kader van onze professionele activiteiten, steeds meer in contact komen met anderstaligen. De nieuwste technologieën stellen professionals (klanten, leveranciers, ...) immers in staat om wereldwijd met elkaar samen te werken zonder dat ze zich daarvoor fysiek moeten

verplaatsen. Arbeidsmigratie draagt er dan weer toe bij dat we het contact met andere talen ook op de eigen werkvloer ervaren. De economie is bovendien steeds meer een kenniseconomie. Kennis is het meest waardevolle kapitaal van elke onderneming en elke organisatie, maar kennis ontwikkelen en verspreiden gaat niet zonder taal.

“Export en het aantrekken van buitenlandse investeerders zijn de levensader van onze Vlaamse economie”. Dit stelt de Vlaamse regering in haar Regeerakkoord van 2019-2024. Vlaanderen kiest dan ook voor een doorgedreven internationalisering van de Vlaamse economie. In 2021 realiseerde Vlaanderen ongeveer de helft van de waarde van zijn handelstransacties in vijf landen: Duitsland, Nederland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië zijn de belangrijkste handelspartners voor Vlaanderen. Daarnaast is Frankrijk de derde buitenlandse in- en uitvoermarkt met een waarde van 76 miljard euro (Vlaamse Agentschap voor Internationaal ondernemen, gegevens van 2021). De helft van de buitenlandse investeerders komt uit de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland (VS: 22%; VK: 16%, FR: 8,14 % , 6 %: Dui; cijfers FIT). De kans is dus groot dat werknemers die op zoek zijn naar een baan in een Vlaams bedrijf, geconfronteerd zullen worden met de jobvereiste om het Engels, het Frans en/of het Duits te beheersen. De concurrentie is bikkelhard en bedrijven verwachten dat werknemers hun talen kennen om succesvolle relaties op te bouwen met buitenlandse zakenpartners.

Beste leerlingen, willen jullie dus vlot werk vinden op de arbeidsmarkt en actief bijdragen aan de economische groei van Vlaanderen, dan is leren van het Engels, Frans of Duits voor jullie een noodzaak. Volstaat het dan niet om gebruik te maken van een vertaalapp, vragen jullie zich misschien af. Neen, dat volstaat niet. Een vertrouwensrelatie met een zakenpartner is immers in de eerste plaats gebaseerd op menselijke interactie. En hiervoor moet je de vreemde taal vlot kunnen inzetten.

Niet alleen in de bedrijfswereld zijn internationale contacten belangrijk. Brussel is de zetel van heel wat internationale organisaties zoals onder meer de Europese instellingen, de NATO, de Verenigde naties. In deze organisaties zijn de wereldtalen Engels en Frans belangrijke officiële communicatietalen. Ook internationale organisaties verwachten dat werknemers het Engels en het Frans beheersen.

2. Het maatschappelijk-cultureel perspectief

Maar er is meer. Ook vanuit maatschappelijk-cultureel perspectief is taal belangrijk.

In een democratische samenleving gaan burgers in dialoog met elkaar om oplossingen te vinden voor maatschappelijke problemen en om vorm te geven aan de samenleving. Hiervoor is het nodig dat ze zich grondig informeren, op deze basis kritisch denken en hun gedachten communiceren aan anderen. Actief burgerschap waarbij mensen participeren aan democratische besluitvorming kan dus niet los gezien worden van talenkennis. Dat betreft in de eerste plaats de beheersing van de taal van de omgeving waarin ze leven, voor jullie dus het Nederlands.

Taalvaardigheid in de omgevingstaal is echter niet genoeg. Maatschappelijke uitdagingen zoals klimaatverandering, milieubescherming, migratie, armoedebestrijding en pandemieën zoals COVID-19 overstijgen de nationale en regionale grenzen en vragen een aanpak op wereldschaal. En daarvoor zijn wereldburgers nodig die zich inzetten voor een meer rechtvaardige, solidaire en duurzame mondiale samenleving. Deze wereldburgers moeten met elkaar kunnen communiceren in vreemde talen over de grenzen van de regio's en naties heen.

Het Engels vervult steeds meer de rol van *lingua franca* bij de communicatie in de globale wereld. Naast het Engels vervullen ook het Frans en Spaans als wereldtalen, een belangrijke rol in internationale communicatie wereldwijd. In België waar er drie officiële taalgemeenschappen zijn -de Nederlandstalige, de Franstalige en de Duitstalige- zijn het Nederlands, het Frans en het Duits de communicatietalen bij interregionaal overleg.

Het succes van de internationale communicatie hangt sterk af van het vermogen om de cultuur en identiteit van andere volkeren te kennen, te erkennen en te begrijpen. Een positieve omgang met culturele diversiteit is een voorwaarde om vrede en welzijn te bevorderen in de wereld. Het leren van een of meer talen kan ons hierbij helpen. Taal is immers onlosmakelijk verbonden met cultuur. Vooreerst is de taal een onderdeel van de cultuur waar ze wordt gesproken. Zij is echter ook de poort tot deze cultuur. Via de taal maken we kennis met de geschiedenis, de gewoontes en de cultuuruitingen van een volk bijvoorbeeld wanneer we literaire en andere teksten lezen, wanneer we naar films kijken of wanneer we met native speakers spreken en samenleven. We krijgen ook inzicht in de identiteit van haar sprekers, de heersende waarden, normen en overtuigingen in de samenleving waar de taal gesproken wordt. Dat alles helpt ons een open en tolerante houding te ontwikkelen.

Beste leerlingen, onze maatschappij heeft nood aan meertalige actieve, verantwoordelijke en kritische wereldburgers die meebouwen aan de vormgeving van het maatschappelijke en politieke leven. Jullie hebben een belangrijke missie in Vlaanderen, in België en in onze wereld. Met de stap die jullie nu zetten in jullie jeugd om Frans te leren, bewijzen jullie dat je je voorbereid op een actieve rol in onze democratische samenleving.

3. *De persoonlijke ontwikkeling*

Door het leren van het Frans, beste leerlingen, hebben jullie ook belangrijke stappen gezet in jullie persoonlijke ontwikkeling.

- Jullie hebben geleerd om door te zetten. Jullie hebben woordjes moeten leren en zinnen leren bouwen om te komen tot het doel om te schriftelijk en mondeling te communiceren. Dat heeft ongetwijfeld veel inspanning gevraagd.
- Het doel van leren is om jullie persoonlijke talenten, passies en interesses te leren ontdekken. Door te leren grijpen jullie de kans om volwaardiger jullie zelf te worden. De vergelijking tussen de Franstalige cultuur en jullie eigen cultuur werkt in de hand dat jullie zichzelf en je eigen cultuur beter leren kennen. Hierdoor zijn jullie meer mens

geworden. De Duitse dichter, Johann Wolfgang von Goethe, drukt dit idee poëtisch uitdrukt “Zoveel talen iemand spreekt, zovele malen is hij een mens”. En Madame de Staël, de Frans-Zwitsers romanschrijfster, essayiste en filosoof, verwees naar hetzelfde idee met haar uitspraak “Een man die vier talen kent, is vier man waard”.

- Met het leren van het Frans hebben jullie niet alleen een bredere kijk ontwikkeld op de wereld, maar hebben jullie bovendien het engagement genomen om deel uit te maken van een nieuwe gemeenschap, deze van de *Francophonie* in de wereld.

Proficiat!

Beste deelnemers en laureaten, begeleidende leraren, ouders en organisatoren van Olyfran, deze 35ste editie van de Vlaamse Olympiaden van het Frans waaraan 9818 leerlingen deelnamen, is opnieuw een groot succes.

Onze welgemeende gelukwensen gaat naar alle leerlingen die de uitdaging aangingen om hun taalvaardigheid Frans te ontwikkelen en dit te bewijzen in deze wedstrijd. We hopen dat jullie er plezier aan hebben beleefd. Wees fier op jullie inspanningen !

De 926 laureaten en 55 toplaureaten willen we graag van harte feliciteren met hun bijzondere prestatie! We wensen jullie toe dat deze succeservaring een hefboom zal vormen voor de verdere taalverwerving van een of meer talen en voor een meertalige participatie aan de constructie van de wereld van morgen.

We hechten er veel belang aan om ook een warm dankwoord te richten aan de begeleidende leraren. Zij slagen er dagdagelijks in, met veel passie en geduld, om hun leerlingen mee te nemen in het boeiende avontuur van de meertaligheid en het leren van de Franse taal. Het wetenschappelijk onderzoek blijft het benadrukken: het is de leraar die het cruciale verschil maakt voor de kwaliteit van het onderwijs. Leraren zijn voor leerlingen rolmodellen, hefbomen, bezielers en verlichters. Het zijn ook zij die de onderwijshervormingen tot leven brengen in de onderwijsleerpraktijk. Dus nogmaals, vanuit de onderwijsinspectie onze welgemeende dank en aanmoediging.

En tenslotte richten we graag onze warme appreciatie ook aan de organisatoren van het concours en in het bijzonder aan de voorzitter Prof. Martine Verjans.

Toutes nos plus sincères et chaleureuses félicitations!

De vakgroep talen van de Vlaamse onderwijsinspectie.